

ПРОФІЛІЗАЦІЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ З КЛІНІЧНИМИ ОРДИНАТОРАМИ СТОМАТОЛОГАМИ-ТЕРАПЕВТАМИ ПРИ ВИВЧЕННІ ПРЕДМЕТА «УКРАЇНСЬКА МОВА ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ»

Лещенко Т.О., Шарбенко Т.В., Павленкова О.С.

ВДНЗ України «Українська медична стоматологічна академія»

Висвітлені основи профілізації індивідуальної роботи з клінічними ординаторами стоматологами-терапевтами при вивченні «Української мови за професійним спрямуванням» як одного з напрямів удосконалення підготовки медичних кадрів. Проаналізовані окремі аспекти вивчення термінів терапевтичної стоматології, найпоширеніші помилки їх застосування в науковому стилі.

Ключові слова: внормованість термінів терапевтичної стоматології, клінічні ординатори, індивідуальна робота, профілізація.

Загальновідомо, що підготовка висококваліфікованих національних медичних кадрів із вищою освітою неможлива без опанування фаховою мовою, зокрема і вузькоспеціальною [7]. Цим дослідженням ми продовжуємо цикл власних статей, присвячених функціонуванню наукового стилю в мові стоматологічної галузі [2, 5, 6].

Мета нашої профілізованої індивідуальної роботи з клінічними ординаторами стоматологами-терапевтами - опрацювати лексико-граматичні особливості термінів терапевтичної стоматології; проаналізувати найпоширеніші помилки їх застосування в науковому стилі української мови; сприяти формуванню термінологічної компетенції в стоматологів-терапевтів, мовного смаку і мовного чуття, критичного ставлення до ненормативної наукової лексики; вдосконалювати навички використання основних засобів кодифікації (словники, довідники), створення нормативних наукових текстів із терапевтичної стоматології.

Необхідність лінгвістичного аналізу термінів щодо дотримання відповідних мовних норм зумовлена практичними потребами в щоденному фаховому спілкуванні, спеціальній освіті, документації, друкованій продукції. Методологічною основою опрацювання медичної термінології, зокрема галузі терапевтичної стоматології, виступає думка про те, що «вивчення наукової термінології характеризується тісним переплетенням теоретичного і методичного (прикладного) аспектів» [1].

Унормування і правильне застосування терміносистеми терапевтичної стоматології безпосередньо залежить від розв'язання низки проблем: порушення лексичних, стилістичних, правописних норм; неточне лексичне позначення наукових понять; уживання слів, не властивих українській мові, зокрема її науковому стилю; наявність термінологічної полісемії (багатозначності). Щоб допомогти розв'язанню цих проблем, вивчаємо основні лексико-граматичні труднощі вживання відповідних термінів, насамперед назв анатомічних утворів щелепно-лицевої ділянки за відповідними групами згідно з анатомічним призначенням і топографією: кістки, м'язи, нерви, власне порожнина рота, ясна, кровоносні судини, залози.

Далі працюємо з найгострішими проблемами правописного аспекту вузькоспеціалізованих термінів терапевтичної стоматології: апостроф, подвоєння приголосних, правопис ощадних слів та ін. Наведемо дидактичні елементи окремих тем, які переконливо засвідчують продуктивність профілізованої індивідуальної роботи. Так, згадуючи норми українського правопису щодо апострофа опрацюємо такі терміни і їхні граматичні форми, які використовуються в лексиці терапевтичної стоматології: *глазур'ю* (захист від агресивного середовища), *з'єднання* (емалево-дентинне), *з'їденість* (верхівки), *кальційзв'язувальний* (білок), *кератокон'юнктивіт*, *комп'ютерна* (томографія), *кров'яний* (згусток), *миш'яковиста* (кислота; токсичний періодонтит), *міні-п'езон*; *м'який* (зубний наліт; уміст каналу), *над'ясенний*, *під'ясенний* (зубний камінь); *під'язикова* (залоза); *пов'язка* (герметична); *п'езоример*, *п'езоскейлер*; *бюгель*, *кюретаж*; *морквяний* (сік, корисний при гострому афтозному стоматиті); *тьмянний* (емаль, цемент) та ін.

Вивчаючи правописні труднощі терміносистеми терапевтичної стоматології, опрацюємо терміноскладні слова. Разом пишуться складні іменники: амелогенез, ампліпульсфорез, бормашина, вестибулопластика, гінгівектомія, гіперестезія, гіпоплазія, губотримач, дентиногенез, діатермокоагулятор, електроодонтодіагностика, каналонаповнювач, кислотостійкість, кістогранульома, кріокюретаж, кровоточивість, мікрофлора, некретомія, ортопантомографія, остеointegraція, пульпекстрактор, пульпотомія, реопародонтографія, сенсигель, слиновідсмоктувач, ультрафонофорез, флексофайл, фотоплети-змографія, фотополімеризатор, френулопластика, тортоаномалія, цинкооксидевгенол, цистоектомія і под. Через дефіс пишуться іменники: апекс-локатор, бонд-агент, генціан-віолет, експрес-діагностика, зуб-антагоніст, К-ример, К-файл, кюретаж-зіскріб, нітіфлекс-файл, пайлер-світло, паста-герметик, резорцин-формалін, смужка-матриця, УФ-промені, фірма-виробник, флексикат-файл, фосфат-цемент, хіт-карієр-носії (тепла), шина-протез, штафт-конус і под.

Маємо власну класифікацію закінчень родового відмінка найпоширеніших термінів терапевтичної стоматології, які є іменниками чоловічого роду 2 відміни, і вивчаємо її на дрдипломному і післядипло-

мному етапах підготовки лікарів-стоматологів.

Іменники чоловічого роду 2 відміни в родовому відмінку однини мають закінчення -а (у твердій і мішаній групах), -я (в м'якій групі), коли вони означають:

а) назви конкретних предметів - стоматологічних інструментів, пристроїв, елементів облицювання: амальгамтрегера, бора, бранша, вазоконстриктора, верифікатора, вініра, глибиноміра, десенситайзера, дрільбора, екскаватора, екстрактора, електрода, зонда, інструмента (але інструментарію), каналонаповнювача, кламера, К-римера, К-файла, лазера, мастеркоума, мікромотора, мітчика, наконечника, пасфіндера, пінцета, поліра, пустера, рашпіля, рутфейсера, скейлера, слиновідсмоктувача, спрейдера, стопера, термоаплікатора, упора, файла, філера (як штифт), фініра, флоса, шаблону (пристрій, креслення), але шаблону (зразок); шпателя, штифта, штопфера;

б) назви зубів і власне іменник «зуб»: зуба, моляра, премоляра, різця;

в) назви видів клітин, анатомічних утворів, окремих тканин: вузлика, енамелобласта, епітеліюцита, горбика, гранулоцита, дентикля, зачатка, каменя (одиничне значення), перикімата, петрифіката, одонтобласта, пародонта, періодонта, пухирця, пухиря, рога, рубця, сосочка, фолікула, цементацита, язика.

Закінчення -у, -ю мають іменники чоловічого роду 2 відміни в родовому відмінку однини, коли вони означають:

а) назви переважної більшості хвороб, зокрема хвороб зубів і щелепно-лицевої ділянки: абсцесу, альвеоліту, герпесу, гінгівіту, гіперкератозу, глоситу, дисколориту, епулісу, забою, інфільтрату, каменю (збірне значення), кандидозу, карієсу, кератозу, отоопорозу, оститу, папіліту, папіломатозу, лародонтиту, періоститу, пульпіту, стоматиту, флюорозу, хейліту, шоку.

б) назви тканин зуба, окремих його елементів, сукупності органів у системі: апарату (жувального, зубощелепного), дентину, епітелію, каналу (але каналця), предентину, пункту (ретенційного), рогу (пульпи), уступу, цементу, шару; іменник прикусу;

в) назви процесів, лікувальних технологій, препаратів, речовин: абразиву, адгезиву, аерозолу, акантолізу, акрилату, амелогенезу, анамнезу, бондингу, гальванозу, герметіку, гістогенезу, дезінфектанту, дентиногенезу, депофорезу, евгенолу, ексудату, ембріогенезу, кальцеміну, композиту, компомеру, кондиціонеру (гель ортофосфорної кислоти), кофердаму, кюретажу, лаку, ліквору, макро-, мікрофілу, мінідаму, нальоту, ормокеру, оротату калію, прикусу, прополісу, поліметилметакрилату, праймеру, ротокану, силеру, силікату, спонгіозу, стоматидину, токоферолу, убістезину, ультракаїну, філеру (як речовина), фторапатиту, фтор-гелю, цементу; але: активатора, бондинг-агента, інгібітора, ініціатора (фотополімеризації), каталізатора, наповнювача, окислювача, стабілізатора.

Необхідно підкреслити, що до неузгоджених правописних питань належать закінчення родового відмінка іменників пародонт, періодонт, кондиціонер, мономер, полімер. Розглядаємо їх докладно.

За результатами власних текстологічних досліджень наукових джерел у галузі терапевтичної стоматології ми виокремили і пропонуємо інтернам стоматологам-терапевтам звернути увагу на групу слів і словосполучень, переклад яких із російської мови українською викликає труднощі в науковців-стоматологів, лікарів [5].

Вивчаємо ономастику в мові терапевтичної стоматології. Оскільки в медицині загалом і в стоматології зокрема власні назви дуже поширені, вважаємо за необхідне вивчати з інтернами 11 назви, які, за нашими спостереженнями, викликають правописні труднощі в текстах зі стоматології: апарат Гольджи; вірус Епштейна-Барра; зуби Гетчинсона-Фурньє; індекс гінгівіту Сілнес-Лое; індекс Гріна-Вермільона; лінії Ретціуса; метод Романовського-Гімзи; проби: Олдрича; Шіллера-Писарева; різці Гетчинсона; симптом Дююїтрена; синдроми: Аддісона, Верльгофа, Дюринга, Лайєлла, Папійона-Лефевра, Россолімо-Бехтерева, Гангарта; смуги Гунтера-Шрегерера; струм д'Арсонваля; тангенціальні волокна Ебнера; тільця Меркеля.

Профілізована індивідуальна робота з клінічними ординаторами стоматологами-терапевтами сприяє розвітковці в них чуття наукової мови, мовного смаку, володіння науковим стилем мовлення і письма, мовними засобами наукового, насамперед вузькоспеціалізованого тексту, підвищує рівень професійної компетентності.

Список використаної літератури

1. Крыжановская А.В. Актуальные проблемы упорядочения научной терминологии / А.В. Крыжановская, Л.А. Симоненко. - К., 1987. - С.4.
2. Лещенко Т.О. Мовно-жанрова специфіка наукової статті зі стоматології як цілісного наукового твору / Т.О. Лещенко, Т.В. Шарбенко // Український стоматологічний альманах. - 2012. - № 1 - С.3-11.
3. Лещенко Т.О. Професійна мова медика / Т.О. Лещенко. - Полтава, 2004. - 140 с.
4. Лещенко Т.О. Українська мова за професійним спрямуванням / Т.О. Лещенко, Т.В. Шарбенко. - Полтава, 2010. - 234 с.
5. Лещенко Т.О. Унормованість термінів з ортопедичної стоматології / Т.О. Лещенко, Т.В. Шарбенко // Український стоматологічний альманах. - 2012 - №2 - С.93-99
6. Лещенко Т.О. Унормованість термінів терапевтичної стоматології / Т.О. Лещенко, Т.В. Шарбенко, О.С. Павленкова // Український стоматологічний альманах - 2014. - №1. - 0100-108.
7. Місник Н.В. Медичний словник як основне джерело систематизації та унормування галузевої термінології / Н.В. Місник // Українська термінологія і сучасність: матеріали II Всеукр. наук конф. - К., 1997. - С. 197-199.